

МІСЯЦЬ, ЩО ЗМІНИВ ЖИТТЯ

Вона не має якихось особливих статусів та відзнак. Замість них – пам'ять. Нуртуючий спогад про той особливий місяць, що змінив життя. То був жовтень вісімдесят шостого. Саме тоді Надії Чугай, бухгалтеру Зарічненського комбінату громадського харчування, у складі бригади працівників Рівненської облспоживспілки, довелось працювати в селі Олізарівка, Іванківського району, поруч тридцятикілометрової зони ЧАЕС.

Уже двадцять сім років Надія Григорівна носить інше прізвище. З липня 1987 року вона – Мойсієвич. У дім свого чоловіка вона увійшла в чорній хустині замість шлюбного вельону. Весілля не було, бо водночас втратила двоє найдорожчих людей – молодого брата і матір. Не грали у її житті весільні музики. Їх відтіснив шлейф жалоби. Якби ж то не Чорнобиль!

Вони мали побратись з Григорієм осінню вісімдесят шостого. Але та проклята біда змінила все. Ще в серпні, у складі працівників дорожньої служби, до чорнобильських кордонів відправили батька Надії – Григорія Петровича. У вересні, в селі Шпилі, довелося прокладати дорогу для чорнобильських переселенців і її нареченому – Григорію Мойсієвичу. Не встиг коханий повернутись, як в комбінат громадського харчування надійшло розпорядження: до складу бригади облспоживспілки, яка має працювати в селі Олізарівка, Іванківського району, включено бухгалтера Надію Чугай. Рухнули плани з весіллям. Обпекла

вському районі. Картина вражаюча. В занедбаному до краю селі полишилися лиш старенькі його мешканці. Всі молоді люди з Олізарівки вибраліся. І саме тут, в цьому місці мали будувати житло для переселенців з 30-кілометрової зони. Мені й досі здається це рішення не виваженим. Той, хто його приймав тоді – просто не усвідомлював: як можна сюди переселяти людей, коли навпрошки до ЧАЕС – 30 кілометрів. Пам'ятаю, як дорогою ми побачили перший розпізнавальний знак: Чорнобиль. На ньому – одна червона смуга. Всі в автобусі відчували страх. Через трохи знову знак: Чорнобиль. І вже дві червоні смуги. Дівчата плакали. Всі ж молоді. З нами лише двоє пожилих чоловіків-кухарів із Сарненського району. На місці кинулись самі собі зводити житло – сякий-такий шалаш, збитий з дощок, покритий клейонкою. Надворі – 7 жовтня. Ми маємо жити в таких умовах цілий місяць. І жили. Спали одягнутими. Приміщення нічим не опалювалось. Роботи вистачало. Спо-

бована підлога. Заходь і живи. Коли ми врешті-решт побрались з чоловіком, я йому навіть пропонувала: давай, поїдемо туди жити. То був миттєвий порив. Бо ж згодом звели собі житло в Бродниці. Начебто й далеко від Чорнобиля. Й років багато минулось. А з пам'яті оте все не йде. Все й досі зі мною. Напередодні кожної річниці аварії на ЧАЕС спогад стає особливо болючим. Без сліз не можу дивитись документальні фільми про той період й оту біду. А як жити тим людям, хто працював поруч з реактором? Недаремно їх з кожним роком все менше й менше. Я не маю статусу ліквідатора й чорнобильської групи теж. Дякую Богу за те, що просто живу. Але дуже кривдно. Бо хтось за гроші має пільги й підвищені виплати. Він мав за

Дубровицького району. Юрій та Женя зналися і раніше. Але жвава весела дівчина не надто звертала увагу на спокійного Юрка. Саме в Чорнобилі відкрились найкращі його людські якості. Женя вже не могла не відповісти на почуття хлопця. А потім ми отримали запрошення на весілля. Й прийняли його, й погуляли славно. На той час ми не мали мобільних

вона очолює правління Вишівського сільського споживчого товариства, виконує заодно й обов'язки його головного бухгалтера. Разом з чоловіком виростили дві чудесних доньки. Старша Ольга вчителює в Зарічненському НВК, Катерина – медпрацівник. Обоє заміжні. Порадували батьків гарними зятями та потішними внуками.

серце тривога: як має полишити на батька тяжкохворих матір та брата? Відмовитись від відрядження не могла. Бо вслід за відмовою на стіл начальства мала лягти заява про звільнення з роботи за власним бажанням. Такі були часи. Втрачати роботу не хотілось. Задля чого тоді вчилась? (Надія доволі успішно закінчила Рівненський кооперативний технікум). Та й до колективу, з яким працювала, звиклась за ці два роки. Зібрала дорожню сумку, дісталась до Дубровиці. Звідти – залізницею до Рівного. На вокзалі перечекала ніч. Поруч, на торбах, сиділо ще з десяток молодих людей. Згодом їх побачила в приміщенні облспоживспілки. Всі разом і рушили до Чорнобиля.

- До складу нашої бригади входило 16 чоловік: кухарі, кухонні працівники, продавець, буфетник, калькулятор, керівник виробництва. Ми були першою бригадою, яка із першим загоном будівельників прибула до Олізарівки. Якраз закінчилось будівництво у Великому Карашині, Макарівського району. Тепер мали приступати до зведення житла в Іванкі-

чату навіть будівельникам допомагали: дошки носили. А потім – тільки встигай. В Олізарівці працювало 560 будівельників. Наша бригада мала харчувати цю кількість людей тричі на день. Готували сніданок, обід, вечерю. Всі гуртом допомагали кухарям, допомагали кухонним працівникам подавати їжу, мити посуд, прибирати все. Уже ввечері я займалась бухгалтерією. Дівчата допомагали з підрахунками. Разом складали калькуляцію. За роботою старались не думати, в якому місці працюємо. Хоча вистачало й сліз, і розпачу. Особливо гостро відчували його, коли на атомній станції стався черговий викид радіації. В той день нам всім заборонили залишати приміщення, бодай на трохи вийти на вулицю. Біда гуртувала людей. Чужі - ми ставали близькими. Працювали всі на совість. Мені не довелось побачити зведених будинків в Олізарівці. Тоді велась робота над будівництвом фундаментів. Але, на другий день, по приїзді, ми мали змогу відвідати Великий Карашин. Які гарні будинки! Зроблено все під ключ: поклеєні шпалери й пофар-

шані стіни. Ми мали ще що їх купити. А мені хоча б пільга яка за світло чи газ. Що з того, що маю довідку, яка підтверджує моє перебування в Чорнобильській зоні протягом 7 жовтня – 9 листопада 1986 року. Що нагороджена за роботу в той період Почесною грамотою. Та й хіба я одна? Несправедливість була в усі часи. Й завжди були люди, які вміли з цього користуватися. Кажуть, там, на будівництві, не було загрози нашому життю, здоров'ю. Тільки чому ж тоді високе начальство воліло перебувати в тих місцях не більше півгодини? З'явився на мить - значить місію виконав.

Надія Григорівна багато розповідає про колектив, з яким довелось їй працювати в Олізарівці. Біда гуртувала людей. Кожен по честі й совісті старався виконувати покладені на нього обов'язки. Як не дивно, але страх не поборов у молодих душах проявив найкращих людських почуттів.

- Ми ще й чорнобильське весілля зіграли. Щоправда, уже після повернення з Олізарівки. Саме там спалахнуло кохання поміж нашими колегами з

час ми не мали мобільних телефонів, Інтернету. Тож, спілкування підтримували через листи. Цікавились довго життям одне одного. Чорнобиль здружив нас на роки. А потім якось зв'язок втрапився. Здається, якби зараз організувалась зустріч – полишила все й полетіла б крильми.

- А чим тоді позначилось повернення з такого відрядження? Відпустка, відгули, заохочення?

- Абсолютно нічим. 9 листопада повернулись додому, а десятого - приступила до роботи в комбінаті громадського харчування. Рахувалось, що той місяць добре оплатився й ніяких пільг нам більше не надавалось. Платили, звісно що, добре. На роботі у мене ставка була на той час 110 рублів. З Олізарівки я привезла 900 рублів. Це була величезна сума! Відрадно одне, що в системі споживчої кооперації пам'ятають про тих, хто працював в Чорнобилі. Щороку, до чергової річниці аварії на ЧАЕС, я отримую премію від райспоживспілки.

Надія Григорівна в нинішньому році святкує ювілей – тридцять років роботи в кооперації. Нині

Життя стрімко біжить з гори. За плечима уже п'ятдесят. Коли й було? Здається, тільки вчора стояв на вахті жовтень вісімдесят шостого.

- Тоді гадалось, що Чорнобиль – це остання біда, яка випала на нашу долю, - говорить Надія Григорівна. – Бо й в страшному сні не могло привидітись те, що діється нині. Хіба ж думали, що настане такий час і ми опинимось за крок від війни? Не дай, Боже, нам звідати це лихо. Не дай, Боже, зазнати такого випробування. Нам і чорнобильський хрест ще нести й нести. Куди не глянь: хвороби, нужда, хвороби.

В її очах - тиха зажура. Вона спалахує, як вогник свічки. Як символ пам'яті про те, що пережила, що звідала. Яких втрат зазнала! Вона знає смак болю й подих страху. Знає, як заводять пісню, щоб не плакати від розпачу. Бо так співали вони тоді, у жовтні 86-го, за тридцять кілометрів від смертоносного реактора. Вона пам'ятає. Бо пам'ять – це її найбільший статус. Тому шанує, тому й береже, тому не дає погаснути.

Галина Гаврилович